

VERSLAG ZOMEREXCURSIE 2017

Locaties: Utrecht, Lunet IV, inundatiekanaal en Wilgenbos in Park de Koppel en Landgoed Amelisweert.

Thema: Bermen en oevers

Datum: 15 juni 2017

Deelnemers

Carine de Rouw (Den Bosch), Karen Jansen (Leiden), Esther Vogelaar (Den Haag) Arjan van der Veen (Lelystad), Wim Mulder, Petra Bennink (Apeldoorn), Rinus Hof, Walter Busse (Amstelveen), Marc van Ginkel (Amstelveen en Aalsmeer), Henk Nijenhuis (Haarlemmermeer), Joop Spaans, Marc Boon, Stefan Pasma (Utrecht, organisatie), Gitty Korsuize, Mies van Aar (Utrecht), Ger Stam (Vlaardingen).

Oud leden: Hein Koningen, Fer van Strijen

Programma

Het programma van dit jaar bestaat uit twee onderdelen. In de ochtend een wandeling langs het ecologisch beheerde groen van het inundatiekanaal en een bezoek aan het nog vrij natuurlijke Wilgenbos in Park de Koppel. Tijdens de middag bezoeken we Landgoed Amelisweert., waar we een wandeling maken naar De Beurs. Dit is een botanische hotspot, die niet is opengesteld voor publiek.

Fort Lunet en het inundatiekanaal

Verdedigingswerken

De vier Lunetten maken deel uit van de nieuwe Hollandse Waterlinie. Ze zijn gebouwd tussen 1822 en 1826. De Houtense vlakte ligt iets hoger dan de rest van het gebied en kon daarom niet goed geïnundeerd worden. Vandaar de vier vrijwel identieke verdedigingsforten op deze zwakke plek. In de jaren '90 stootte defensie ze af en kreeg de gemeente Utrecht ze in bezit.

Militair landschap

De forten hadden geen schootsveld. Hoge beplanting verstopte de bouwwerken. De vijand zou zich in een bos wanen, tot vlak voor het fort.

Aan bebouwing werd strenge eisen gesteld. Binnen 300 meter mocht alleen van hout worden gebouwd met toestemming van de minister van oorlog. In de kring tot 600 meter mocht al iets meer, maar het bouwsel moest nog steeds voornamelijk uit verbrandbare stoffen zijn samengesteld.

Natuur door cultuur

De beplanting was perfect afgestemd op het militaire doel; stekelige struiken, zoals meidoornhagen, dienden als natuurlijk prikkeldraad. Wilgen werden gebruikt als geriefhout. Grote bomen als eik en kastanje midden op het fort, om het zoveel mogelijk op een natuurlijk element in het landschap te laten lijken. Omdat de militairen de forten niet of nauwelijks gebruikten was het gebied heerlijk rustig. Ideaal voor natuurontwikkeling. Bovendien is er een grote variatie aan grondsoorten en overgangen in nat naar droog. Hierdoor is de variatie aan plantensoorten ook behoorlijk hoog.

Biodiversiteit versus regelgeving

We lopen langs het inundatiekanaal, waarvan de oevers extensief worden beheerd, richting Park de Koppel.

Bont kroonkruid in de berm langs het inundatiekanaal.

Een gedeelte van dit park bestaat uit een oud schietwilgenbos. Ooit 'gered' van de landschapsarchitect. Dit bos was al aanwezig vóór de aanleg van de woonwijk en is ongeveer 50 jaar oud. Het beheer bestaat uit 0-beheer. Ca. 10 jaar geleden is al geconstateerd dat een aantal bomen niet heel stabiel meer zijn. Daar is tot nu toe geen actie op ondernomen, behalve dan een VTA controle op de bomen langs het pad. Twee jaar geleden zijn ook bomen rood aangestipt. Ook deze bomen zijn niet gekapt. Deze bomen dragen namelijk wel bij aan de hoge biodiversiteit van het bos.

Het 0-beheer lijkt ook te gelden voor het waarschuwbordje.

De vraag is nu hoe om te gaan met de veiligheidsregelgeving. Het plaatsen van een waarschuwingsbord is namelijk juridisch niet voldoende. Er komen diverse reacties uit de groep:

- Het bos ziet er heel vitaal uit. Dood hout hoort erbij.
- Het bos is een vogel- en insectenparadijs. Onderhoud zal dit verminderen.
- Verander het asfaltpad in een zandpad.
- Maak een wandelroute om het bos heen.
- Plaats een informatiepaneel met informatie over een natuurlijk bos.
- Veiligheidsdiscussie koppelen aan het risico.
- Het gebied een aparte status geven in de APV.
- Bomen op afstand van 20 m van het pad, volgens de regels onderhouden..
- VTA grens afhankelijk van de lengte van de boom in relatie tot de afstand tot het pad.
- Apart in de APV laten beschrijven.

Amelisweerd

Een landgoed in drieën

Dit groene gebied van 3000ha langs de Kromme Rijn bestaat uit drie landgoederen; Rhijnouwen, Oud-Amelisweerd en Nieuw-Amelisweerd. Alle drie hebben ze een eigen karakter: Focus op recreatie, focus op cultuur en focus op natuur. Het gebied ligt eigenlijk in de gemeente Bunnik, maar de gemeente Utrecht is eigenaar. De landgoederen bestaan uit bos, weiden, akkers en boomgaarden.

Door Rhijnouwen naar Oud Amelisweerd

Wij starten onze wandeling bij de beheerpost van de gemeente. Door het op recreatie gerichte Rhijnouwen lopen we richting Oud Amelisweerd. De Stayokay, tennisbanen en ligweiden laten we links liggen. We staan even stil bij landhuis 'Oud Amelisweerd', waar nu het Museum Oud Amelisweerd gevestigd is. Voor we daar aankomen lopen we langs een oude boomgaard met hoogstamfruit. De appels worden niet geoogst.

Het Trapeziumbos in een nieuw jasje

Het Trapeziumbos hoort bij dit landhuis. Dit bos is aangelegd in Rococostijl in trapeziumvorm, een laan met een zichtlijn vanuit het landhuis en kronkelpaden volgens de gulden snede. Het heeft zich ontwikkeld tot een dicht bos. Een opknabbeurt herstelt het monumentale karakter en geeft ruimte aan de stinsflora en bijzondere bomen. Het streefbeeld is een parkbos. De bestaande stinsflora is hier en daar uitgebreid met nieuwe aanplant. Letterlijk, want men plantte ook hedendaagse soorten aan. Wel geïsoleerd en gecontroleerd, want bij de introductie van iets nieuws ligt ook het risico van invasief gedrag op de loer.

De kruidenvegetatie onder de statige bomen van de zichtlaan maait men met beleid. Bijzondere, leuke en aantrekkelijke soorten worden gespaard door er omheen te maaien.

De oude Kweek

Oorspronkelijk was dit een 25 ha grote hoogstamfruit boomgaard. Dit is in de jaren '60 gekapt, waarna het dienst deed als dependance van de stadskwekerij. Jonge bomen werden hier tijdelijk opgeslagen. Het terrein is nu ingericht met een gedeelte notenbomen en een gedeelte open weidegebied. De focus ligt hier op extensieve recreatie en natuur.

Van akkerdistel naar bijenorchis

In het begin domineerde de akkerdistel de vegetatie. Het beheer is als volgt aangepakt: eerst twee jaar gazonbeheer, daarna twee keer per jaar maaien en afvoeren. Tijdens het proces monitoorde men de vegetatie, zodat het maaibeheer kon worden aangepast. Bij de oever van een waterpartij is het verwijderen van opslag een aandachtspunt. Op dit moment groeien er allerlei leuke soorten, zoals moerasspiraea, rietorchis en bijenorchis. Ratelaar helpt mee met het onderdrukken van gras. Verder vind je er goudhaver, veldlathyrus en aardaker.

Het naastgelegen eiland heeft veel last van essentakziekte. Dit bosje is nu ingeplant met een divers assortiment, waaronder Ulmus laevis.

Een niet gemaaid gedeelte met de juiste hoogte, kleur en soortensamenstelling dient als voorbeeld voor de maaiers.

Vegetatie met bijenorchis en rietorchis.

Op weg naar de Beurs

Op weg naar onze volgende bestemming, de Beurs in Nieuwe Amelisweerd, verandert de sfeer van het bos. Het is gemengd, met naaldhout en loofbomen, waaronder beuk, verscholen in het bos liggen oude vijvers.

De Beurs

De Beurs is een voor publiek afgesloten stuk grasland met een poel. Voorheen was dit een moestuin met boomgaard. Deze is in de jaren '60 geroid. Daarna werd het tot aan de jaren '80 bemest hooiland met een kinderboerderij. Daarna paste men verschravingsbeheer toe. Eind 1999 werd het in het kader van het baggerprogramma gebruikt als baggerdepot. De bagger was vervuild, maar helaas waren er geen financiën om het terrein te saneren. De zes jaar lang nulbeheer die daarna volgde resulteerde in bosvorming.

Op een gegeven moment heeft de gemeente Bunnik ervoor gezorgd dat het gebiedje werd aangepakt. Het saneren gebeurde in 2005. De baggerlaag werd verwijderd tot aan het oude maaiveld. Een totaal ander landschapje met een poel, plas-drassituatie, heuvel met zuidelijke expositie, oud griend en een paar paden ontstond. De vegetatie bestond heel lang uit veel mos, wilgen- en elsopslag. Na 12 jaar beheer bestaat het grotendeels uit grasland.

De ontwikkeling was al snel een succes. Na twee jaar werden kamsalamander, kleine watersalamander, ringslang en ree gezien. Het is een voorbeeldplek voor het gebruik van een zaaimengsel met fluviaal districtsoorten van Bronnen.

Bloemrijk grasland met steenanjer en weideklokje.

Na het nuttigen van een zeer welkome versnapering met drankje lopen voorzichtig een rondje door dit fraaie gebiedje, waar we bedacht moeten zijn op schuilende reekalfjes in het hoge gras. Waar we behalve heel veel leuke plantjes ook de Japanse duizendknoop zien.

na afloop praten we nog even na bij de beheerpost van de gemeente. Een afsluiting van een zeer leuke en interessante dag.

